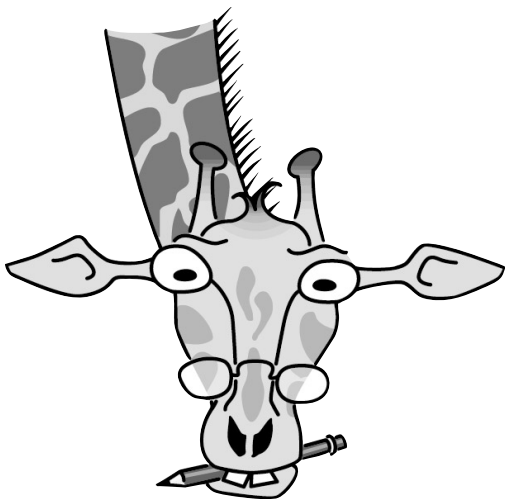

SUOMEN KEHITYSAPU JA VÄHITEN KEHITTYNEET MAAT

YRJÖ UURTIMO

KEPA

TOUKOKUU 2001

SUOMEN KEHITYSAPU JA VÄHITEN KEHITTYNEET MAAT
Kepan raporttisarja 47

ISBN 951-8925-69-0
ISSN 1236-4797

Taitto: Ilmari Haapanen

Tämä raportti on pdf-muodossa osoitteessa:
www.kepa.fi/raportit

KEPA

KEHITYSYHTEISTYÖN PALVELUKESKUS
SERVICECENTRALEN FÖR UTVECKLINGSSAMARBETE
SERVICE CENTRE FOR DEVELOPMENT COOPERATION

ADDRESS: Sörnäisten rantatie 25 FIN-00500 Helsinki

PHONE: +358 9 584 233 **FAX:** +358 9 584 23 200

INTERNET: www.kepa.fi **eMAIL:** kepa@kepa.fi

*Kepan toimintaa tuetaan julkisin varoin ulkoasiainministeriön
kehitysyhteistyösaston kansalaisjärjestömäärärahoista.*

1. Tiivistelmä	4
2. Maailman hyvinvointikuilu kasvaa - edistysaskeleista huolimatta	4
3. Vähiten kehittyneiden maiden kokonaisvaltainen köyhyys	5
4. Apu köyhimmille maille ei ole lupauksista kiinni	5
5. Suomen apu vähiten kehittyneille maille	6
5.1 Kahdenvälinen kehitysapu	7
5.2 Kehitysapu kokonaisuudessaan	7
6. Apu perustarveprojekteihin	8
7. Miksi lupauksen ja tekojen välillä on ristiriita?	9
8. Miksi kehitysapu vähiten kehittyneille maille on erityisen tärkeää?	11
8.1 Avoimen talouden kehitysmalli	11
8.2 Yksityisten investointien ja kaupan kehitysmalli ei sovi köyhimmille maille	11
Viitteet	13

1. TIIVISTELMÄ

Elintasokuilu länsimaiden ja köyhimpien kehitysmaiden välillä on viime vuosina kasvanut räjähdysmäisesti. Maailman rikkaimman viidenneksen bruttokansantuote on nykyisellään 86-kertainen köyhimpään viidennekseen verrattuna. Arviolta lähes neljännes maailman väestöstä – 1,3 miljardia ihmistä – elää alle dollarin päivätuloilla. Heidän määränsä on jatkuvassa kasvussa, samanaikaisesti kun maailmanlaajuinen taloudellinen tuotos kasvaa vuodesta toiseen.

YK:n kolmas vähiten kehittyneiden maiden konferenssi pidetään Brysselissä toukokuussa 2001. Kokouksen tarkoituksena on käsitellä niitä ongelmia, joiden kanssa maailman vähiten kehittyneimpien maiden asukkaat ovat joutuneet painimaan jo vuosikymmenten ajan.

Suomen, kuten muidenkin Pohjoismaiden, kehitysavun keskeisenä julkilausuttuna tavoitteena on köyhyyden poistaminen. Muun muassa vuoden 1996 kehitysyhteistyön periaatepäätöksessä köyhyyden vähentäminen esitetään Suomen kehitysyhteistyön keskeiseksi päämääräksi.

Puheiden ja tekojen välillä on kuitenkin ristiriita. Vähiten kehittyneiden maiden osuus Suomen kehitysavusta on laskenut 1990-luvulla 67%. Kun Suomi kohdisti koko avustaan 1980-luvun alkupuolella reilut 40 prosenttia vähiten kehittyneille maille, on osuus vakiintunut 1990-luvun viimeisinä vuosina 25 prosentin tietämille. Bruttokansantulo-osuuksina mitattuna on Suomen apu vähiten kehittyneille maille laskenut vuoden 1990 0,23 prosentista viime vuosien 0,08 prosenttiin.

2. MAAILMAN HYVINVOINTIKUILU KASVAA – EDISTYSASKELEISTA HUOLIMATTA

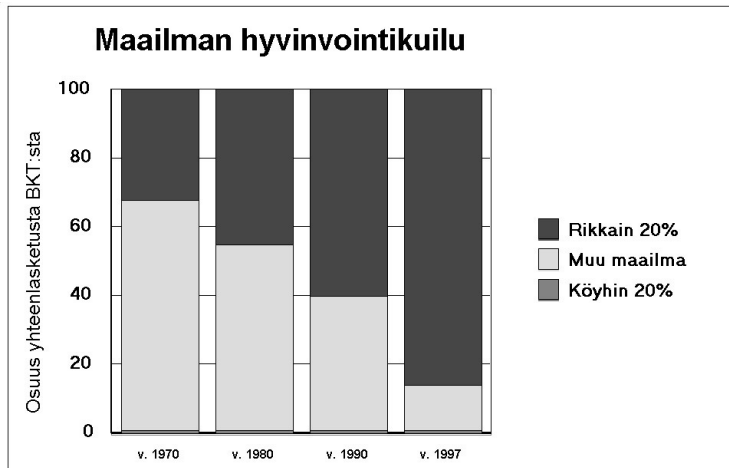
1961 YK:ssa hyväksyttiin kehitysavun tavoite: teollisuusmaiden bruttokansantulosta tuli 0,7 prosenttia olla virallista kehitysapua. 1960-luku julistettiin kehityksen vuosikym-

meneksi, ja 1961 varattiin Suomenkin valtion budjettiin ensi kertaa menoerä kehitysyhteistyöhön.

Tuloksia onkin saavutettu. Odotettavissa oleva elinikä on kehitysmaissa kohonnut kymmenellä vuodella vuosien 1970 ja 1998 välillä. Samaan aikaan aikuisten lukutaito on kohonnut kehitysmaissa vajaasta 50 prosentista runsaaseen 70 prosenttiin, lisäksi imeväiskuolleisuus on tänä aikana lähes puolittunut.¹

Edistyksestä huolimatta monien kehitysmaiden tilanne on käynyt yhä huonommaksi. *Erityisesti köyhimmässä oloissa asuvien ihmisten asema on heikentynyt.*

Viime vuosikymmeninä elintasokuilu länsimaiden ja köyhimpien kehitysmaiden välillä on kasvanut räjähdysmäisesti. Vuonna 1970 maailman rikkaimman viidenneksen bruttokansantuote oli 32-kertainen köyhimpään viidennekseen nähden (maailman rikkain viidesnes kattaa kutakuinkin kehittyneiden teollisuusmaiden eli OECD-maiden väestön). Vuonna 1990 kuilu oli yli 60-kertainen, vuosikymmenen lopulla jo peräti 86-kertainen.² Eikä tälle kehitykselle näytä tulevan loppua: kun kansantulon kasvu asukasta kohden oli vuosina 1990-1998 negatiivinen 50 maassa, vain yksi näistä oli OECD-maa.³

Lähteet: Human Development Report 1992 ja 1999.

Maailman rikkain viidesnes käyttää 86 % kaikista yksityisistä kulutusmenoista – köyhin viidesnes 1,3 %. (Human Development Report 1998, 2)

Mutta köyhimpien köyhtyminen ei ole ollut vain suhteellista, josta edellä olevat luvut kertovat, vaan myös absoluuttista. Esimerkiksi Saharan etelänpuoleisessa Afrikassa alira-

vittujen⁴ ihmisten määrä kasvoi 103 miljoonasta 215 miljoonaan vuosien 1970 ja 1990 välillä.⁵ *Arviolta 1,3 miljardia ihmistä – lähes neljännes maailman väestöstä – elää absoluuttisessa köyhyydessä, alle dollarin päivätuloilla. Heidän määränsä on jatkuvassa kasvussa, samanaikaisesti kun maailmanlaajuinen taloudellinen tuotos kasvaa vuodesta toiseen.*⁶

3. VÄHITEN KEHITTYNEIDEN MAIDEN KOKONAISVALTAINEN KÖYHYYS

Tätä nykyä vähiten kehittyneitä maita on kaikkiaan 48, niissä asuu reilu 610 miljoonaa ihmistä, joka vastaa noin 10 prosenttia maailman väestöstä. Vähiten kehittyneitä maita ovat esimerkiksi Somalia, Sudan, Sambia, Tansania, Uganda, Mosambik, Etiopia, Angola, Haiti, Bangladesh sekä Kamputsea.

Sekä suhteellisen köyhtymisen että absoluuttisen kurjistumisen ongelmat koskevat kipeästi juuri vähiten kehittyneitä maita. Niiden bruttokansantuote asukasta kohden ei 1990-luvulla ainoastaan jäänyt jälkeen muun maailman kasvusta, vaan myös muiden kehitysmaiden kasvusta.⁷ Lisäksi 22 vähiten kehittyneessä maassa bruttokansantuote asukasta kohden väheni vuosien 1990 ja 1998 välillä.⁸

Vähiten kehittyneistä maista käytetään eri asiayhteyksissä joko lyhennettä LDC tai LLDC. Molemmat niistä viittaavat sanoihin ”least developed countries”. Kategorian kriteereinä käytetään henkeä kohden laskettua kansantuloa sekä muita sosiaalista ja taloudellista kehittyneisyyttä kuvaavia indikaattoreita. Esimerkiksi väkirikkaissa Bangladeshissä ja Etiopiassa kansantuote asukasta kohden on alle dollari päivässä.⁹ Alhaiseen tulotasoon liittyy kuitenkin monenlaista muuta osattomuutta esimerkiksi terveyden ja koulutuksen suhteen. Niinpä odotettavissa oleva elinikä on vähiten kehittyneissä maissa keskimäärin 51 vuotta, kun se kehitysmaissa kaikkiaan on 65 ja OECD-maissa 78 vuotta. Puolet vähiten kehittyneiden maiden asukkaista on lukutaidottomia.¹⁰

Edellä kuvattu kokonaisvaltainen köyhyys on leimallista juuri vähiten kehittyneille maille. Kun tässä raportissa puhutaan köyhyydestä, viitataan sillä juuri edellä kuvattuun

vähäosaisuuteen sekä tulojen että muiden elämän edellytysten osalta.

4. APU KÖYHIMMILLE MAILLE EI OLE LUPAUKSISTA KIINNI

Vähiten kehittyneiden maiden kehitysongelmat 1970-luvulla johtivat siihen, että YK:n yleiskokous päätti järjestää erityisen Vähiten kehittyneiden maiden konferenssin. Se pidettiin Pariisissa vuonna 1981. Konferenssissa kansainvälinen yhteisö hyväksyi yksimielisesti toimintaohjelman alkaneelle vuosikymmenelle köyhimpien maiden aseman parantamiseksi.

Ohjelmasta huolimatta vähiten kehittyneiden maiden taloudellinen tilanne heikkeni 1980-luvulla. Niiden keskimääräinen bruttokansantuote asukasta kohden laski 1980-luvun kuluessa.¹¹

Vuonna 1990 järjestettiin uusi kokous. Sen tuloksena hyväksyttiin erityinen Pariisin julistus sekä uusi toimintaohjelma uudelle vuosikymmenelle. Näissä dokumenteissa kansainvälinen yhteisö sitoutui määrätietoisiin ja pikaisiin toimiin köyhimpien maiden auttamiseksi. Tulevien toimien julistettiin perustuvan yhteisen vastuun periaatteille. Mutta jo 1990-luvun puolivälissä voitiin huomata köyhimpien maiden syrjäytymisen pahentuneen. Niinpä päätettiin järjestää uusi konferenssi.

Järjestyksessä kolmas Vähiten kehittyneiden maiden konferenssi pidetään Brysselissä toukokuussa 2001. Kokouksen tarkoituksena on käsitellä niitä ongelmia, joiden kanssa maailman köyhimmät valtiot ja niiden asukkaat ovat joutuneet painimaan jo vuosikymmenten ajan.

Miksi tarina on niin kafkamainen – meille läntisille silmille – ja miksi niin painajaismainen köyhimpien maiden kurjille?

Lupauksista ei apu ainakaan ole ollut kiinni. Edellä mainittujen kansainvälisten sitoumusten lisäksi useimmat kehitysavun antajat pitävät köyhyyden lievittämistä kehitysapuna keskeisenä päämääränä. Köyhyyden poistaminen on yksi EU:n kehitysyhteistyön päätavoitteista.¹² EU:n neuvosto hyväksyi lisäksi vuonna 1993 päätöslauselman köyhyyden vastaisesta taistelusta. Näillä näköyksillä ajattelisi olevan merkitystä, ovathan EY ja sen jäsenmaat yhdessä maailman suurin kehitysavun antaja.

OECD:n kehitysapukomitea (DAC) loi

puolestaan vuonna 1996 kehitysavulle uudet tavoitteet. Seuraavien viiden päämäärän saavuttamista tavoitellaan vuoteen 2015 mennessä:¹³

- 1) Absoluuttisessa köyhyydessä elävien ihmisten osuuden vähentäminen puoleen.
- 2) Alle viisivuotiaiden lapsikuolleisuuden vähentäminen kahdella kolmanneksella.
- 3) Puhtaan veden saannin takaaminen kaikille.
- 4) Perhesuunnittelupalveluiden tuominen kaikkien saataville.
- 5) Peruskoulutuksen takaaminen kaikille ihmisille.

Suomen, kuten muidenkin Pohjoismaiden, kehitysavun keskeisenä päämääränä on köyhyyden poistaminen. Suomea voi pitää tässä kysymyksessä edelläkävijänäkin. Köyhyyden poistamisen tavoite löytyy jo vuosikymmenten takaisista kehityspoliittisista linjauksista, tavoite vahvistettiin myös vuoden 1993 kehitysyhteistyöstrategiassa. Vuoden 1996 kehitysyhteistyön periaatepäätöksessä Suomen kehitysyhteistyön päämääräksi esitetään:¹⁴

- kehitysmaissa vallitsevan laajamittaisen köyhyyden vähentäminen,
- yleismaailmallisten ympäristöuhkien torjuminen auttamalla kehitysmaita ratkaisemaan ympäristöongelmia ja
- yhteiskunnallisen tasa-arvon, kansanvallan ja ihmisoikeuksien edistäminen kehitysmaissa.

Lisäksi monissa muissa yhteyksissä on painotettu periaatetta, että Suomen apu pyritään suuntaamaan apua tarvitseville köyhille kehitysmaaeliitin sijaan.¹⁵ Suomen kehitysyhteistyöstä kertovassa ulkoministeriön esitteessä esimerkiksi mainitaan: ”Suomen pääyhteistyömaat kuuluvat enimmäkseen

maailman köyhimpien maiden joukkoon. Suomi tukee ennen kaikkea sellaisia hankkeita ja ohjelmia, jotka tähtäävät köyhyyden vähentämiseen ja kiinnittävät huomiota heikoimmassa asemassa oleviin ihmisiin.”¹⁶

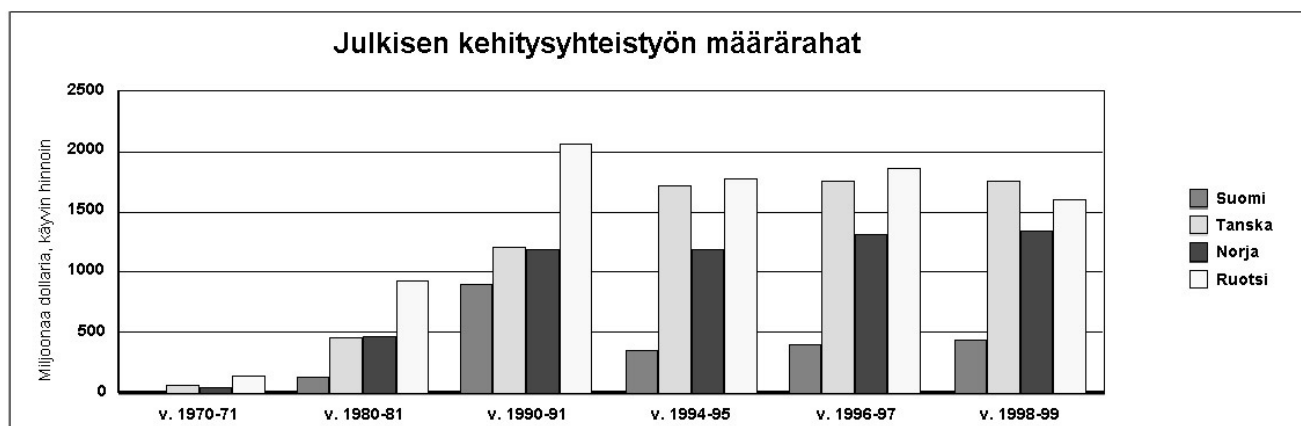
5. SUOMEN APU VÄHITEN KEHITTYNEILLE MAILLE

Suomen kehitysyhteistyön perusongelmana on varojen vähyys. Vaikka kehitysyhteistyövarat ovat aivan viime vuosina määrällisesti kasvaneet, ne eivät kuitenkaan ole kolmasosaakaan Tanskan, Norjan tai Ruotsin kehitysapuvaroista. (kts. taulukko 2)

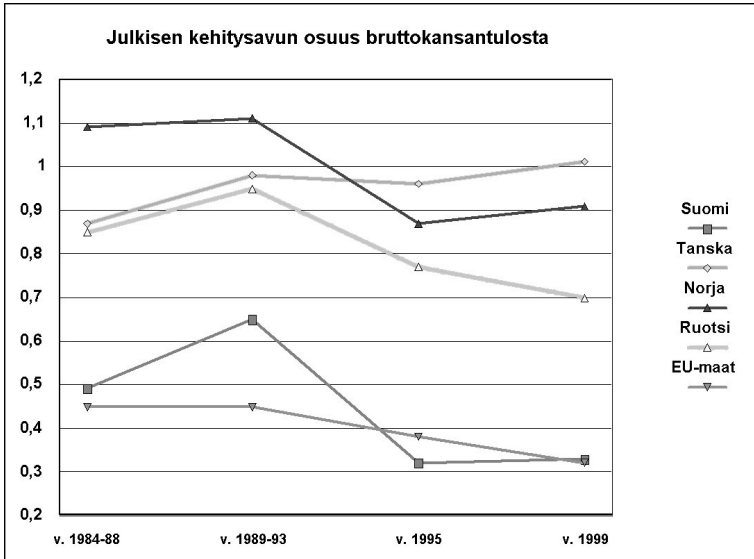
ECD:n kehitysapukomitean (DAC:n) entisen pääjohtajan James H. Michelin sanoin: ”Kehitysavun vähäinen priorisointi kertoo toiminnan vähäisestä merkityksestä hallitukselle. Alhainen avun määrä ilmentää vähäistä huomiota kaikkein eniten avun tarpeessa olevia maita ja ihmisiä kohtaan.”¹⁷ Michel ei mainitse Suomea tai mitään muutakaan maata nimeltä, mutta Suomi on otaksuttavasti yksi hänen tarkoittamistaan valtioista.

Bruttokansantuloon suhteutettuna Suomen kehitysapuvarat ovat viime vuosikymmenen aikana laskeneet jyrkästi – EU-maiden keskitasolle. (kts. taulukko 3.)

Pohjoismaisten kumppaneidensa rinnalla Suomen kehitysavun osuus bruttokansantulosta on vähäinen. Kun viime vuosina Ruotsin avun osuus on ollut reilut 0,7 prosenttia bruttokansantulosta, Norjan 0,9 prosentin tietämissä ja Tanskan jopa yli prosentin,

Taulukko 2. Lähteet: Development Co-operation Report 1992 (Table 43), 1996 (T. 42), 1998 (T. 34), 2000 (T. 34).

Taulukko 3. Lähteet: Development Co-operation Report 1998 (Table 6a), 2000 (T. 6a).

on Suomen osuus on jäänyt reiluun 0,3 prosenttiin.

Hallitus asetti kuitenkin Kehitysyhteistyön periaatepäätöksessä (1996) päämääräkseen nostaa virallisen kehitysavun osuus 0,4 prosenttiin bruttokansantulosta vuoteen 2000 mennessä. Lupaus noteerattiin moniaalla. Esimerkiksi vuoden 1998 OECD:n raportissa mainitaan, että Suomi on ottanut horjumattomaksi tavoitteekseen nostaa virallinen kehitysapu edellä mainitulle tasolle. Lupaus ei ole pitänyt. Vuonna 2000 kehitysavun osuus bkt:sta oli 0,33 prosenttia.¹⁸

5.1. Kahdenvälinen kehitysapu

Suomi suuntasi kahdenvälisestä avustaan vähiten kehittyneille kehitysmailla keskimäärin 45 prosenttia 1970-luvun alkuvuosina. 1980-luvun alussa määrä oli jo 60 prosentin tuntumassa, mikä oli enemmän kuin yksikään toinen Pohjoismaa.¹⁹

1990-luvulla tilanne on kuitenkin muuttunut merkittävästi. Tätä nykyä Suomi antaa vähiten kehittyneille kehitysmailla vajaan 40 prosenttia kahdenvälisestä avustaan – Pohjoismaista niukimmin.²⁰ Vähiten kehittyneistä maista Suomen perinteisiä kahdenvälisen kehitysyhteistyön kohdemaita ovat olleet Tansania, Sambia, Mosambik, Somalia, Etiopia, Nepal ja Bangladesh. Suomen kahdenvälinen kehitysapu on markkamää-

räisesti vähentynyt jokaiselle maalle 1990-luvun alun tasosta.²¹ Samalla Jugoslavian liittotasavalta on kohonnut merkittävimäksi kehitysapukohteeksi vuonna 1999.

Toisaalta positiivisiakin merkkejä voidaan löytää. Vuoden 1995 jälkeen kahdenvälinen apu Tansaniaan, Mosambikiin, Somaliaan ja Nepaliin on ollut kasvussa. Näiden lisäksi merkittävistä avunsaajista Kiina, Nicaragua, Bosnia-Herzegovina ja Vietnam ovat alhaisen tulotason maita. Näissä maissa bruttokansantuote ihmistä kohden on vähemmän kuin 760 dollaria vuodessa eli reilu kaksi dollaria päivässä. 1990-luvulla Suomi on antanut valtaosan kahdenvälisestä avustaan vähiten kehittyneistä ja alhaisen tulotason maista koostuvalle matalan tulotason maaryhmälle.²² On kuitenkin huomattava, että vähiten kehittyneet maat ovat keskimäärin huonommassa asemassa kuin alhaisen tulotason maat sekä talouskasvunsa, ihmisten tulotason kehityksen, terveydentilan että koulutuksen puolesta.²³ Vähiten kehittyneissä kehitysmaissa asuu kehitysmaiden osattomin väestö. (kts. taulukko 4.)

5.2. Kehitysapu kokonaisuudessaan

Kun tarkastellaan kehitysapua kokonaisuudessaan (sekä kahdenvälistä että monenkeskistä²⁴ apua) vähiten kehittyneiden maiden rahoitusosuus Suomen avusta on laskenut dramaattisesti. Kun vielä vuonna 1990 Suomi suuntasi vähiten kehittyneille kehitysmailla 313 miljoonaa dollaria koko avustaan, vuonna 1999 summa oli enää reilu 100 miljoonaa dollaria. Suomen antama apu väheni vuosikymmenessä 67 prosenttia. Vuoden 1999 summa vastasi runsasta neljännestä Ruotsin antamasta avusta.²⁵ Eikä tässä suhteessa ole viime vuosina koettu olennaista parannusta, panostus on pysynyt jotakuinkin ennallaan. (kts. taulukko 5.)

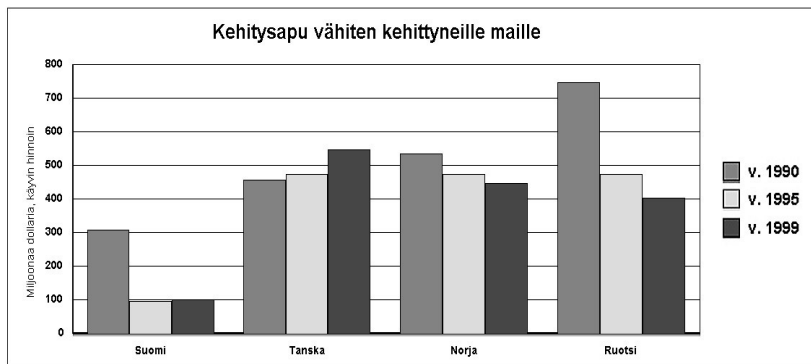
Suomen kahdenväliset avun päiv vastaanottajamaat Maksatukset, Mmk

Vuosi 1991	Mmk	Vuosi 1995	Mmk	Vuosi 1999	Mmk
Tansania	164	Kiina	71	Jugoslavia	125
Kenia	138	Sambia	52	Mosambik	83
Sambia	103	Mosambik	52	Kiina	74
Nicaragua	99	Vietnam	49	Tansania	59
Mosambik	98	Tansania	41	Nicaragua	54
Egypti	87	Thaimaa	36	Bosnia-H.	45
Vietnam	74	Zimbabwe	34	Vietnam	43
Etiopia	74	Etiopia	33	Namibia	38
Nepal	73	Ex-Jugosl.	29	Etiopia	33
Namibia	71	Nicaragua	28	Nepal	32

Taulukko 4. Lähteet: Suomen kehitysyhteistyö 2000, 213-215 (liite 5).

Vähentyneet kehitysapuvarat eivät kuitenkaan vaikuta siihen, kuinka suuren osan Suomi

kehitysyhteistyön motiivit huonommassa asemassa olevien ihmisten auttamiseksi ovat yhä päteviä.²⁸

Taulukko 5. Lähteet: *Development Co-operation Report 1992 (Table 40), 1996 (T. 39), 2000 (T. 31)*

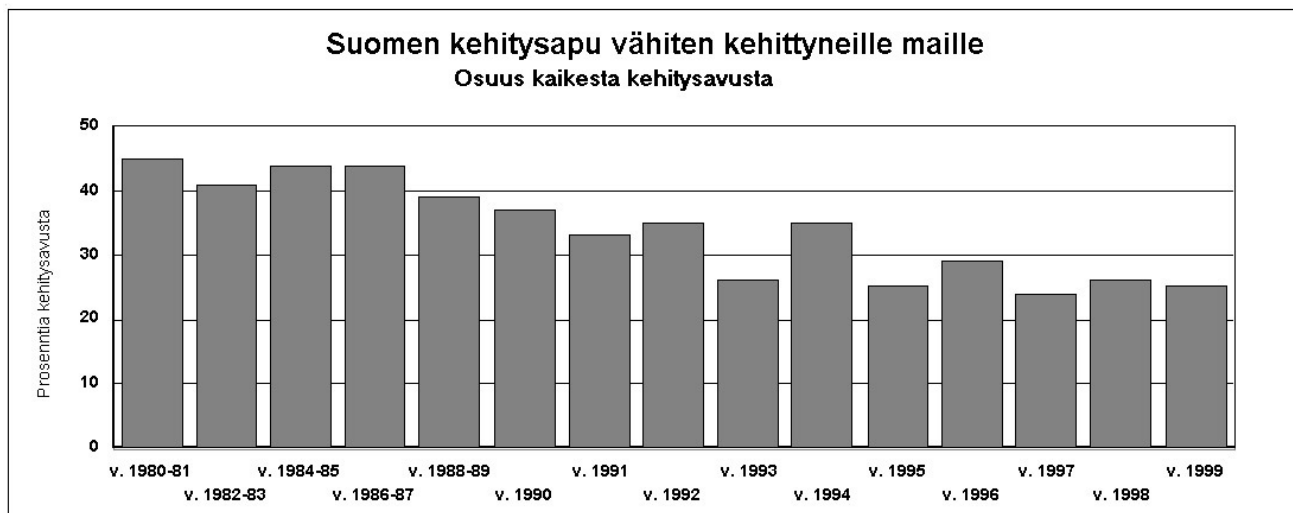
Edellä mainittujen lukujen valossa Suomi on moraalisten periaatteidensa julkituonnissa ja toteuttamisessa ollut kaksinaamainen ja tekopyhä. Hallitukset ovat juhlallisesti luvanneet edistää köyhyyden poistamista, mutta eivät ole sitä tosimelessä yrittäneetkään.

Paljon parempaa mainesanaa ei voi antaa kansainväliselle yhteisöllekään. Norjaa, Tanskaa, Ruotsia, Hollantia ja Irlantia lukuunottamatta apumäärät ovat perinteisesti olleet vähäiset maiden

avustaan kohdistaa köyhimmille maille. Hämmästyttävää onkin, että myös vähiten kehittyneiden maiden avun osuus on laskenut Suomen kehitysavusta. Kun Suomi kohdisti koko avustaan 1980-luvun alkupuolella reilut 40 prosenttia vähiten kehittyneille maille, on osuus vakiintunut 1990-luvun viimeisinä vuosina 25 prosentin tietämille.²⁶ (kts. taulukko 6.)

varallisuuteen nähden.²⁹ Viimevuosina panostus köyhimpien maiden auttamiseksi on vain vähentynyt juhlallisista lupauksista, moraalisisista sitoumuksista ja kauniista tavoitteenasetteluista huolimatta. Näin on sekä EU-maiden että OECD-maiden kehitysapukomiteaan (DAC) kuuluvien valtioiden osalta. (kts. taulukko 8.)

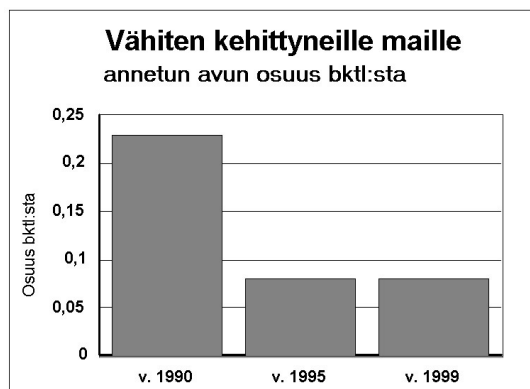
Kun vielä suhteutetaan Suomen oman taloudellisen hyvinvoinnin kasvu vähiten

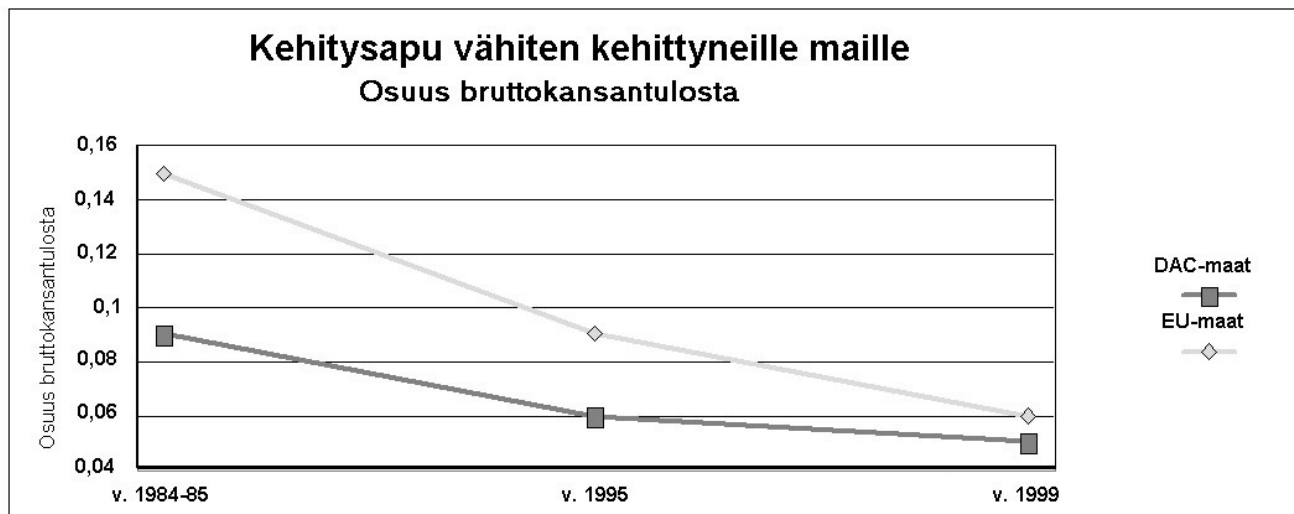
Taulukko 6. Lähteet: *Development Co-operation Report 1992 (Table 40), 1994 (T. 42), 1996 (T. 39), 1998 (T. 31), 2000 (T. 31).*

kehittyneille maille annetun avun määrään, saadaan myös käsitys siitä yhteisvastuusta, jota Suomi tässä suhteessa toteuttaa. Vähiten kehittyneille maille annetun avun osuus Suomen omasta bruttokansantulosta oli vuonna 1990 vielä 0,23 prosenttia. Viime vuosina lukema on vakiintunut 0,08 prosenttiin.²⁷ (kts. taulukko 7.)

Kuitenkin kehitysyhteistyön periaatepäättöksessä vuodelta 1996 mainitaan, että maailmassa, jossa tulo- ja hyvinvointierot ovat suunnattomat, solidaarisuuteen, yhteisvastuuseen ja moraaliseen velvollisuuteen perustuvat

Taulukko 7. Lähteet: *Development Co-operation Report 1992 (Table 40), 1996 (T. 39), 2000 (T. 31).*

Taulukko 8. Lähteet: *Development Co-operation Report 1996 (Table 39), 2000 (T. 31).*

6. APU PERUSTARVEPROJEKTEIHIN

Kehitysapu perustarveprojekteihin – vesi- ja sanitaatio-ohjelmiin sekä perusopetus ja -terveydenhuoltohankkeisiin – kohdistuu suorimmin vähäosaisten ihmisten elämäntilan parantamiseen. Voi sanoa, että se on suoraa ja konkreettista apua köyhille.

Vuonna 1999 Suomi suuntasi perustarveprojekteihin yhteensä 8,8 prosenttia avustaan, OECD:n DAC-maat kaikkiaan 9,1 prosenttia³⁰. DAC-maiden avusta kanavoitiin perusopetukseen 1,2 prosenttia, perusterveydenhuoltoon ja väestöohjelmiin annettiin 3,8 prosenttia ja vesi- sekä sanitaatioprojekteihin liikenä kaikkiaan 4,1 prosenttia. Suomen avusta 0,2 prosenttia suuntautui perusopetukseen, perusterveydenhuolto ja väestöohjelmiin annettiin 4 prosenttia ja vesi- sekä sanitaatioprojekteihin kanavoitui 4,6 prosenttia. Apua perustarpeiden tyydyttämiseen annetaan siis mitättömän vähän, vaikka juuri tämä apu auttaa suorimmin ja konkreettisimmin kehitysmaiden hädänalaisia ja köyhiä. Esimerkiksi puhtaalla vedellä on merkittävä terveydellinen vaikutus. Maat, joissa on korkea lapsikuolleisuus, ovat useimmiten samoja maita, joissa suuri määrä väestöstä on vailla puhdasta vettä.³¹

Edellä kuvatut lukemat eivät riitä OECD:n asettamien kehitystavoitteiden saavuttamiseksi, eivätkä ne kerro erityisen vakavahenkisestä pyrkimyksestä saavuttaakaan niitä. OECD:n asettamia kehitystavoitteitahan olivat esimerkiksi puhtaan vedensaannin ja peruskoulutuksen takaaminen kaikille ihmisille vuoteen 2015 mennessä.

7. MIKSI LUPAUSTEN JA TEKOJEN VÄLILLÄ ON RISTIRIITA?

Suomen 1990-luvulla supistuneet kehitysyhteistyömäärärahat asettavat toiminnan ja sen päämäärien uskottavuuden koetteelle. Köyhyyden poistaminen on Suomen kehitysavun keskeinen päämäärä, mutta samalla kun avun määrä on romahtanut 1990-luvun alkuvuosista, myös apu vähiten kehittyneille maille on kokonaisuudessaan vähentynyt. Köyhyyden vähentämisen tavoite ei voi olla erityisen uskottava, jos toimintaan suunnatut voimavarat ovat vähäiset.

Uskottavuutta nakertaa vielä kaksi muuta ongelmaa: vähiten kehittyneiden maiden osuus niukentuneestakin kehitysavusta on supistunut ja perustarveprojekteihin suunnatun avun määrä on kovin vähäinen.

Näiden ongelmien syytä voi etsiä kehityspolitiikan linjauksista. Suomen viime vuosien kehitysyhteistyön ja kehitysmaapolitiikan päälinjat on määritelty kahdessa valtioneuvoston hyväksymässä asiakirjassa: kehitysyhteistyön periaatepäätöksessä vuodelta 1996 ja Suomen kehitysmaapolitiikan linjauksessa vuodelta 1998. Nämä dokumentit ovat viime vuosina ohjanneet Suomen kehitysyhteistyötä ja sen toteuttamista.

Periaatepäätöksessä esitetään selkeästi, että köyhyyden vähentäminen on Suomen kehitysyhteistyön keskeisiä päämääriä. Toiminnalle asetetaan seuraavat periaatteet. Ensimmäisessä mainitaan, että hallitus tulee ”edelleen tukemaan taloudellisia uudistusohjelmia kehitysmaissa”. Toisen mukaan apua tullaan suuntaamaan ”erityisesti kehitysmaiden inhimillisten voimavarojen ja omaehtoisen

toimintakyvyn kehittämiseen”. Vasta kolmanneksi mainitaan avun tarve opetuksen ja terveydenhuollon peruspalveluille ja neljänneksi todetaan kehitysmaiden elintarviketurvallisuuden edistämisen tarve.³² Kahden ensiksi mainitun linjauksen alle voidaan tuoda lähestulkoon mikä tahansa kehitysapuprojekti. Ei löytyne hanketta, joka ei näillä kriteereillä tähtäisi köyhyyden lievittämiseen. Vasta kaksi jälkimmäistä linjausta kiertyvät selkeästi köyhyyskysymyksen ympärille.

Vuoden 1998 kehitysmaapolitiikan linjaus on puolestaan ”väline, jonka avulla suunnataan Suomen kehitysmaapolitiikkaa”.³³ Linjauksen näkökulma on kokonaisvaltainen: kehitysmaasuhteita tarkastellaan ulko- ja turvallisuuspolitiikan, kauppapolitiikan sekä kehitysyhteistyön näkökulmasta. Pyrkimyksenä on tuoda näiden politiikan lohkojen päämäärät sopusointuun keskenään.

Dokumentissa korostetaan yhteistyötä köyhimpien kehitysmaiden ja apua eniten tarvitsevien ihmisen kanssa seuraavalla tavalla: ”Suomen politiikkaan sisältyy eettinen näkökulma: Suomi korostaa yhteistyötä heikoimmassa asemassa olevien valtioiden ja kehitysmaiden köyhimpien väestöryhmien kanssa, jotta nämä valtiot ja ryhmät eivät syrjäytyisi maailmantalouden globaalistuessa. Erityisesti LLDC-maat tarvitsevat tukea päästäkseen osallisiksi taloudellisesta ja sosiaalisesta kehityksestä ja elintason noususta.”³⁴

Linjauksessa kuitenkin lähestytään köyhyyden vähentämistoimia kautta rantain, kauppa- ja ulkopolitiikan välinein. Linjaus toteaa: ”Kehitysmaiden syrjäytymisen ja köyhyyden lisääntymisuhkan vähentämiseksi Suomi korostaa alueellista integraatiota ja kehitysmaiden kaupan ja verkostoitumisen tärkeyttä ja tukee näitä pyrkimyksiä. Kehitysmaiden taloudellista kehitystä Suomi tukee myös auttamalla näitä maita omista lähtökohdistaan sopeutumaan ja integroitumaan maailmantalouteen ja -kauppaan”.³⁵

Mutta kuinka integroida köyhä ihminen kansainväliseen kauppaan, kun hän ei kykene osallistumaan edes oman yhteiskuntansa toimintaan? Erikoista on, että reilun kahden sivun esittelyn päätteeksi linjaus mainitsee lyhyesti köyhyyden vähentämisen keinoksi perusopetuksen ja -terveydenhuollon tuottamisen ja elintarviketurvallisuuden tukemisen.³⁶ Eivätkö nämä juuri ole keskeisimpiä toimia, joilla vaikutetaan köyhimpien ihmisten elämään? Ja eivätkö juuri ne ansaitsisi perinpohjaisemman huomion ja esittelyn?

Ongelmiin puuttuessa vähäininkin kehitysapu voi olla tuloksellista, kun se on tarkkaan kohdennettua ja selkein linjauksin ohjattua. Suomen kehitysapu on vähäistä.

Mutta myös sen tavoitteiden konkretisoiminen on – köyhyyden vähentämisen näkökulmasta – ollut merkillisen ylimalkaista ja hahmotonta.

Tässä suhteessa valtioneuvoston viimeisin kehitysyhteistyötä koskeva linjaus (helmikuulta 2001) on osittain rohkaiseva. ”Kehitysmaapolitiikan tavoitteiden toiminnallistaminen Suomen kehitysyhteistyössä” -asiakirjassa esitetään ykskantaan, että tulevan kehitysyhteistyön tärkeimpänä tavoitteena on köyhyyden vähentäminen. Tulevien pitkäaikaisten yhteistyömaiden on oltava joko vähiten kehittyneitä tai alhaisen tulotason maita. Apu keskitetään köyhimmille maille ja väestöryhmille. Näillä kriteereillä Suomi on jo antanut – ja tulee antamaan – anteeksi loputkin HIPC-ohjelmaan³⁷ hyväksytyjen maiden kahdenväliset kehitysluotot. Suomi luopuu lahjamuotoisesta hankeyhteistyöstä Egyptin, Namibian ja Perun kanssa. Ne eivät kuulu köyhimpiin maihin. Niiden kohdalla pitkäaikaista yhteistyötä viedään kaupallistaloudelliseen suuntaan.

Kriteerit ovat myös kiristyneet: yhteistyömaiden valintaan vaikuttavat myös valtion oma kehitystahto ja sen edellytykset toimia yhteistyössä. Näistä keskeisimpiä ovat kehitysmaan sitoutuminen köyhyyden vähentämiseen sekä demokratian, tasa-arvon, ihmisoikeuksien, hyvän hallinnon ja ympäristönsuojelun edistämiseen. Kehitysmaan pyrkimystä integroitua maailmantalouteen pidetään myös tärkeänä. Yhteistyötä eivät myöskään saa vaikeuttaa konfliktit tai huonosti toimiva hallinto. Mosambikissa ja Vietnamissa, joissa yhteistyö on toiminut tuloksellisesti ja kokemukset ovat olleet myönteisiä, yhteistyötä voidaan tulevaisuudessa laajentaa. Sen sijaan Keniassa, Nicaraguassa ja Sambiassa apua voidaan supistaa, kun hankkeiden tulokset ja onnistumisen mahdollisuudet ovat heikentyneet esimerkiksi huonon hallintokulttuurin vuoksi.

Positiivista uudessa linjauksessa on pyrkimys kohdentaa apu sinne, missä on laajamittaista köyhyyttä ja aitoa pyrkimystä sen vähentämiseen.

Toivottavasti linjauksessa ei kuitenkaan ole kyse siitä, että näillä toimilla varaudutaan jo ennalta Suomen Euroopan kehitysrahastolle (EKR) maksamien osuuksien merkittävään nousuun, joka on odotettavissa lähivuosina. Mikäli määrärahoja kehitysyhteistyölle ei selvästi koroteta, nämä maksusuodet syövät lähivuosina kahdenvälisen yhteistyön resursseja. *Tällöin Kehitysmaapolitiikan tavoitteiden toiminnallistamisen -asiakirjassa on kyse pitkälti vain linjauksen löytämisestä entisestään supistuville kahdenvälisille yhteistyövaroille.*

8. MIKSI KEHITYSAPU VÄHITEN KEHITTYNEILLE MAILLE ON ERITYISEN TÄRKEÄÄ?

Vähiten kehittyneiden maiden ongelmana ei ainoastaan ole väestön köyhyys ja osattomuus vaan myös kehitykselle tärkeiden taloudellisten ja yhteiskunnallisten edellytysten puuttuminen. Nämä maat eivät esimerkiksi pysty kilpailemaan muiden maiden kanssa yksityisistä investoinneista. Maiden taloudet ja yhteiskunnat eivät ole siinä kunnossa, että ne voisivat hyötyä avoimen kaupan ja pääomasijoitusten eduista. *Köyhimpien maiden vastaanottama ulkoinen rahoitus tulee lähes tyystin virallisista lähteistä. Näiden maiden tulevaisuus on erityisen pitkälle riippuvainen niille suunnatun avun määrästä ja laadusta.*

8.1. Avoimen talouden kehitysmalli

Nykyisin kehitysmaiden kehittymistä halutaan tukea ennen kaikkea kaupan keinoin. Tällä ajatusmallilla on perusteensa. Kehitysmaiden talousvaikeuksia ei nimittäin kokonaisuudessaan kehitysavulla ratkaista. Siihen ongelmat ovat aivan liian mittavat.

UNDP:n tutkijoiden laskelmien mukaan talousapu tulisi nelinkertaistaa, jotta sillä olisi merkittäviä taloudellisia vaikutuksia. Nelinkertaisella avulla kehitysmaiden talouksia autettaisiin kasvamaan noin kaksi prosenttia nykyistä nopeammin.³⁸ Ongelmien syvyyttä ilmentää myös se, että 1990-luvun loppupuolella jokaista OECD-maan kehitysapumarkkaa kohti 10 palasi takaisin lainanhoitokuluina.³⁹

Nykyisin katsotaan, että avoin talouspolitiikka ja yksityisiä investointeja houkutteleva ilmapiiri kiihdyttävät kehitystä. Niiden avulla yhä useammat kehitysmaat on tarkoitus saattaa maailman laajuiseen taloudelliseen vaihtoon piiriin, josta maat ennen pitkää hyötyvät. Vuonna 1992 kehitysmaihin virtasi yksityistä pääomaa OECD-maista lähes kaksinkertainen määrä kehitysapuun nähden. Tätä nykyä yksityisten pääomien virta on jo moninkertainen julkisiin kehitysvaroihin

verrattuna.⁴⁰

Erityisesti korkeamman tulotason kehitysmaat ovatkin onnistuneet houkuttelemaan yksityisiä investointeja. Kuitenkin hyötyjiä ovat olleet ennen kaikkea rikkaat teollisuusmaat – tästähän räjähdysmäisesti kasvava elintasokuilukin kertoo. UNCTADin tutkijoiden laskelmien mukaan leikkaukset kehitysmaiden keskeisten vientituotteiden (vaate, tekstiili, nahka) tulleihin, olisivat antaneet näille maille 1990-luvulla huomattavasti suuremmat tulot kuin yksityiset sijoitukset ovat yhteensä tuoneet.⁴¹

8.2. Yksityisten investointien ja kaupan kehitysmalli ei sovi köyhimmille maille

Tätä nykyä suosittu yksityiseen rahoitukseen ja kauppaan nojaava kehityspolitiikka ei toimi vähiten kehittyneiden maiden kohdalla. Tähän on viisi pääasiallista syytä:

- 1) vähiten kehittyneet maat eivät houkuttele yksityisiä investointeja
- 2) kansainvälinen kauppa on niille epäedullista
- 3) velkataakka vaikeuttaa maiden talouksien ja yhteiskuntien kehitystä
- 4) suuri joukko maiden ihmisistä on köyhiä, aliravittuja tai näkee nälkää
- 5) maiden yhteiskuntien perusrakenteet ovat heiveröiset

Vähiten kehittyneet kehitysmaat eivät houkuttele kansainvälisiä sijoittajia. Maista puuttuu investoinneille tärkeitä resursseja, kuten hallintorakenteita, perustavaa infrastruktuuria ja osaavaa työvoimaa. Eikä investoijia miellytä heiveröisten talouksien kriisialttius. Yksityinen pääoma hakeutuukin vain muutamaihin kehitysmaihiin – ensisijassa keskituloisiin tai korkeamman tulotason kehitysmaihiin. Vuonna 1998 kaikista yksityisistä investoinneista köyhimmän 48 kehitysmaan osuus oli 0,4 prosenttia. Peräti 83 prosenttia investoinneista meni vain 20 kehitysmaalle, muiden muassa Kiinalle.⁴²

Kansainvälinen kauppa ei ole köyhimmille kehitysmaalle kehityksen moottori. Ironista on, että maailman hyvinvointi-

kehityksestä pahimmin syrjäytyvien maiden joukossa on melkoinen määrä maita, jotka ovat erityisen integroituneita maailmantalouteen. Esimerkiksi Saharan eteläpuoleisen Afrikan maiden BKT:sta 30 prosenttia koostuu

Maailman kolmen rikkaimman ihmisen omaisuus ylittää arvoltaan vähiten kehittyneiden 48 maan yhteenlasketun vuotuisen bkt:n.

(Human Development Report 1999, 3).

viennistä (OECD-mailla viennin osuus on keskimäärin 19 prosenttia). Vähiten kehittyneet maat vievät pääasiassa perushyödykkeitä (päävientituotteita ovat viimevuosina olleet raakaöljy, puuvilla, kahvi ja kupari). Perushyödykkeiden hinnat ovat tätä nykyä alimmillaan 150 vuoteen.⁴³ Alhaisina pysyneiden perushyödykkeiden hintojen ja teollisuusmaiden kaappaesteiden vuoksi kehitysmaiden viennin arvo onkin järjestelmällisesti jäänyt tuonnin arvoa alhaisemmaksi. Vuodesta 1981 vuoteen 1997 vähiten kehittyneissä kehitysmaissa tuonti on kasvanut jatkuvasti vientiin nähden.⁴⁴ Nykyisellä vientiprofiililla ja maailmankaupan ehdoilla integroituminen maailmantalouteen ei auta köyhimpiä kehitysmaita.

Vuodesta 1985 vuoteen 1997 vähiten kehittyneiden kehitysmaiden kansainvälinen velka kasvoi 71 miljardista dollarista 127 miljardiin dollariin.⁴⁵ Vaikka velan määrä onkin aivan viime vuosina ollut hienoisessa laskussa, ei kansainvälisiä sijoittajia miellyttä velanhoitoon liittyvä valuuttapako eli taloudellisten resurssien häviäminen maasta.

Vielä merkittävämpi ongelma on velanhoitokulujen vaikutus köyhimpien ihmisten elämään. Suuri osa vähiten kehittyneiden maiden ihmisistä elää syvässä köyhyydessä. Rahan puute ei kuitenkaan ole heidän köyhyytensä ilmeisin eikä olennaisinkaan puoli. Lähes poikkeuksetta elämään liittyy muutakin osattomuutta: riittämätöntä ravintoa ja vaatetusta, puhtaan veden puutetta, huonoja asunto-oloja, koulutuksen ja terveydenhuollon puutetta, vaikutusmahdollisuuksien puutetta, olematonta sosiaaliturvaa ja yhteiskunnallista turvattomuutta.

Tähän tilanteeseen velanmaksukulut ovat tuoneet oman lisänsä. Esimerkiksi Ugandassa vuotuinen lainanhoitosumma ylittää kolminkertaisesti valtion terveydenhuoltoon ohjaamat varat. Samaan aikaan joka kymmenes maan lapsi menehtyy ennen viidettä ikävuotta ravinnon ja hoidon puutteeseen.⁴⁶ Juuri tässä on velkataakan inhimillisesti hirvittävin puoli. Kun velanmaksukulut ovat edellyttäneet sosiaalimenojen leikkauksia, ovat ne kohdistuneet suoraan heikoimmassa asemassa olevien elämään.

Olisi vähintäänkin kaukaa haettu ajatus yrittää saattaa olemassaolon

rajalla elävät ihmiset osaksi globaalitaloutta, kun he eivät välttämättä kykene osallistumaan edes oman yhteiskuntansa poliittiseen, taloudelliseen ja kulttuuriseen elämään.

Köyhimpien maiden yhteiskuntien perusrakenteet ovat heiveröiset. Tulevaisuudessakaan peruskoulutusta tai -terveydenhuoltoa ei rahoiteta yksityisillä investoinneilla, eivätkä kilpailuun perustuvat markkinavoimat tule rakentamaan yleistä sosiaaliturvaa. Tämä on köyhimpien maiden hallitusten tehtävä ja työn tukemisessa kehitysavulla on tärkeä rooli.

Monien mittaviltakin tuntuvien köyhyydestä johtuvien ongelmien poistaminen on taloudellisesti mahdollista. Unicefin tutkijoiden mukaan maailman nykyisellä yhteenlasketulla kehitysavulla voitaisiin vuosikymmenessä puolittaa lasten aliravitsemus, ehkäistä valtaosa lasten sairauksista, estää 11 000 lapsen kuolema päivässä ja taata peruskoulutus kaikille.⁴⁷ Tähän nykyinen kehitysapu riittäisi hyvinkin mikäli se suunnattaisiin ensisijassa näiden päämäärien toteuttamiseen.

Ja lopulta, yleisinhimillisesti katsoen riittävä

*ruoka, terveys ja koulutus eivät ole edes kehitystavoitteita. Ne ovat ihmisoikeuksia, inhimillisenä pitämämme elämän erottamattomia osia.*⁴⁸

Maailmanlaajuisen viennin arvo kaksinkertaistui viimeisen 30 vuoden aikana. Vähiten kehittyneiden maiden osuus siitä oli vuonna 1980 0,6 %, vuonna 1990 0,5 %, vuonna 1997 0,4 %.
(Human Development Report 2000, 9).

Miksi vähiten kehittyneiden maiden auttaminen on tärkeää?

- 1) Ne jäävät osattomiksi yksityisistä pääomavirroista ja kaupan voitoista.
- 2) Köyhimmille maille ja ihmisille suunnattavalla avulla voidaan taata sekä elämä että ihmisarvoiset olot yhä useammalle ihmiselle.
- 3) Vain silloin kun ihmiset voivat osallistua oman yhteiskuntansa toimintaan, ilman että he näkevät nälkää tai kärsivät osattomuudesta, voivat he osallistua myös talouden rakentamiseen.
- 4) Köyhien ja vähäosaisten auttaminen ymmärretään yleisesti kehitysavun tärkeimmäksi tehtäväksi. Toiminnan moraalinen perustelu nojaa vahvasti haluun ja velvollisuuteen auttaa hädänalaista lähimmäistä.

9. VIITTEET

¹ *Human Development Report 2000*. UNDP (New York: Oxford University Press, 2000), 4.

² *Human Development Report 1992*. UNDP (New York: Oxford University Press, 1992), 36, *Human Development Report 1999*. UNDP (New York: Oxford University Press, 1999), 3.

³ *Human Development Report 2000*, 6.

⁴ Aliravitsemuksena pidetään riittämättömän ravinnon ja toistuvien tartuntatautien aiheuttamaa tilaa. Riittämättömällä ravinnolla tarkoitetaan proteiinin, energian, vitamiinien ja kivennäisainesten puutetta. Aliravitsemusta mitataan tavallisimmin punnitsemalla ja mittaamalla ihmisten paino- ja kasvukehitystä. Aliravitsemus on yleismaailmallisesti tavallisin kasvunvajakuksen syy. (*The State of the World's Children 1998*. Unicef. (New York: Oxford University Press, 1997, 14 sekä Lastenendokrinologian käsikirja. Kustannus Oy Duodecim. www.lastenendo.sci.fi/kirja).

⁵ *Human Development Report 1998*. UNDP (New York: Oxford University Press, 1998), 50.

⁶ *Development Co-operation Report 1998*. (Paris: OECD, 1999), 39.

⁷ Vuosina 1990-1998 köyhimpien maiden keskimääräinen bruttokansantuotteen kasvu asukasta kohden oli 0,9 %, kehitysmaiden keskimääräinen kasvu oli 3,6 % ja maailman valtioiden 1,1 %. (*The Least Developed Countries 2000 Report*. UNCTAD (New York: United Nations, 2000), 3, Table 1.).

⁸ *The Least Developed Countries 2000 Report*, 5, Table 2.

⁹ *The Least Developed Countries 1999 Report*. UNCTAD (New York: United Nations, 1999), 177, Table 1. Kaikki vähiten kehittyneet maat eivät kuitenkaan ole maailman köyhimpiä maita. Kuuden vähiten kehittyneen maan (Kap Verden, Päiväntasaajan Guinean, Malediivien, Samoan, Salomonsaarten ja Vanuatun) bruttokansantuote asukasta kohden joko ylittää kehitysmaiden keskiarvon tai on lähellä sitä (1205 dollaria asukasta kohden vuonna 1997). Näissä kuudessa maassa asui kuitenkin yhteenlaskettuna alle kaksi miljoonaa ihmistä. Vuonna 1997 väkilukuisimpien Bangladeshin ja Etiopian väestömäärät olivat 122 miljoonaa ja 60 miljoonaa. (*The Least Developed Countries 1999 Report*, 177, Table 1. ja 183, Table 7.).

¹⁰ *The Least Developed Countries 2000 Report*, 8.

¹¹ *The Least Developed Countries 2000 Report*, 3, Table 1.

¹² EY 130u artikla.

¹³ *Development Co-operation Report 1998*, 61-62.

¹⁴ *Kehitysyhteistyön periaatepäätös*. Valtioneuvosto 12.9.1996, 4.

¹⁵ Timo Kivimäki et al., *Sanat ja teot Suomen kehitysyhteistyössä*. Ulkopoliittinen instituutti. Ulkopoliittikan haasteita 7/1995, 12.

¹⁶ *Yhdessä maailmassa. Suomen kehitysyhteistyö uudella vuosituonnilla*, 9.

¹⁷ *Development Co-operation Report 1998*, 1-2.

¹⁸ *Kehitysyhteistyön periaatepäätös*, 15, *Development Co-operation Report 1998*, 94, *Suomen kehitysyhteistyö 2000*. Ulkoasianministeriön kehitysyhteistyökertomus eduskunnalle vuodelta 2000. (Porvoo: 2001), 208 (liite 1).

¹⁹ *Development Co-operation Report 1996*. (Paris: OECD, 1997), Table 42.

²⁰ *Development Co-operation Report 2000*. Vol. 2, No. 1. (Paris: OECD, 2001), Table. 34.

²¹ *Suomen kehitysyhteistyö 2000*, 213-215 (liite 5).

²² *Suomen kehitysyhteistyö 2000*, 216 (liite 7).

²³ Vähiten kehittyneiden maiden bruttokansantuote kasvoi vuosina 1980-1990 2,5 prosenttia ja vuosina 1990-1998 3,2 prosenttia. Muiden matalatuloisten maiden (eli alhaisen tulotason maiden) kasvuluvut olivat 6,3 ja 7,1 prosenttia. Asukasta kohden laskettuna vähiten kehittyneiden maiden bruttokansantuote laski vuosina 1980-1990 yhteensä 0,1 prosenttia, vuosina 1990-1998 se kasvoi 0,9 prosenttia. Alhaisen tulotason maiden kasvuluvut edellä mainittuina vuosina olivat 4,3 prosenttia ja 5,4 prosenttia. (*The Least Developed Countries 2000 Report*, 3, Table 1.).

²⁴ Suomen kehitysyhteistyövaroista kahdenvälisen avun osuus on tätä nykyä vähäisempi kuin esimerkiksi muiden Pohjoismaiden. Monenkeskisen avun osuus Suomen koko kehitysavusta on viime vuosina ollut 40-45 prosentin tietämissä. Esimerkiksi Ruotsin kehitysavusta monenkeskisen avun osuus on ollut reilun 30 prosentin luokkaa. (*Development Co-operation Report 1998*, Table 34., *Development Co-operation Report 2000*, Table 34.).

Suomen kahdenvälisen hanke- ja ohjelma-apu on viime vuosina ollut 500 mmk:n tasolla. Muun kahdenvälisen yhteistyön – humanitaarisen avun, korkotuen ja kansalaisjärjestöjen kehitysyhteistyön tuen

VIITTEET

– määrä on sekin ollut jotakuinkin 500 mmk:n suuruista. Monenkeskisen yhteistyön maksatukset ovat viime vuosina olleet 1,0 mrd mk:n tasolla. Tästä YK-rahoituksen osuus on ollut noin 40 prosenttia, EU:n osuus noin 35 prosenttia ja kansainvälisten kehitysrahoituslaitosten osuus noin 25 prosenttia. (*Kehityksmaapolitiikan tavoitteiden toiminnallistaminen Suomen kehitysyhteistyössä*. Valtioneuvosto 22.2.2001).

Valtaosa YK-rahoituksesta on suunnattu UNDP:lle (YK:n kehitysohjelma), UNFPA:lle (YK:n väestörahoisto), UNICEFille (YK:n lastenrahoisto) sekä WFP:lle (Maailman elintarvikeohjelma). EU-rahoitus kanavoituu sekä EU:n kehitysyhteistyöbudjettiin että EKR:lle eli Euroopan kehitysrahastolle. Kansainvälisistä kehitysrahoituslaitoksista Suomi on rahoittanut voimakkaimmin Maailmanpankkia (Kansainvälistä kehitysjärjestöä IDAa) sekä Afrikan kehitysrahastoa AfDf:ia. (*Suomen kehitysyhteistö 2000*, 210 (liite 3)).

²⁵ *Development Co-operation Report 1992*. (Paris: OECD, 1993), Table 40, *Development Co-operation Report 2000*, Table 31.

²⁶ *Development Co-operation Report 1992*, Table 40., *Development Co-operation Report 1994*. (Paris: OECD, 1995), Table 42., *Development Co-operation Report 1996*, Table 39., *Development Co-operation Report 1998*, Table 31., *Development Co-operation Report 2000*, Table 31.

²⁷ *Development Co-operation Report 1992*, Table 40., *Development Co-operation Report 1996*, Table 39., *Development Co-operation Report 1998*, Table 31., *Development Co-operation Report 2000*, Table 31.

²⁸ *Kehitysyhteistyön periaatepäätös*, 5.

²⁹ Tanskan tuki vähiten kehittyneille maille vastaa tätä nykyä 0,32 prosenttia ja Norjan 0,3 prosenttia maiden bruttokansantulosta. Ruotsin avun osuus on läpi 1990-luvun ollut yli 0,2 prosenttia, mutta vuonna 1999 lukema laski 0,17 prosenttiin. (*Development Co-operation Report 2000*, Table 31. Ks. myös *Development Co-operation Report 1992*, Table 40., *Development Co-operation Report 1996*, Table 39., *Development Co-operation Report 1998*, Table 31.).

³⁰ *Development Co-operation Report 2000*, Table 19.

³¹ Kaiken kaikkiaan 38 maassa 46:sta, joissa joka kymmenes lapsi kuolee ennen viidettä ikävuotta, alle 60 prosentilla väestöstä on mahdollisuus saada puhdasta vettä.

(*Development Co-operation Report 1998*, 70).

³² *Kehitysyhteistyön periaatepäätös*, 6-7.

³³ *Suomen kehityksmaapolitiikan linjaus*. Valtioneuvosto 15.10.1998., 10.

³⁴ *Suomen kehityksmaapolitiikan linjaus*, 11.

³⁵ *Suomen kehityksmaapolitiikan linjaus*, 23.

³⁶ *Suomen kehityksmaapolitiikan linjaus*, 25.

³⁷ Kasainvälisten rahoituslaitosten – Maailmanpankin (WB) ja Kansainvälisen valuuttarahaston (IMF) – velkahelpotusohjelma ylivoimaisesti velkaantuneille kehityksmaille.

³⁸ *Human Development Report 1992*, 41, 44.

³⁹ *The Reality of Aid 1998/1999*, ed. Judith Randel – Tony German (London: Earthscan, 1996), 25.

⁴⁰ *OECD Observer*, March 1999: 46, *World Investment Report 1998* (New York: United Nations, 1998), 13.

⁴¹ *Human Development Report 2000*, 83.

⁴² *Human Development Report 2000*, 82.

⁴³ *Human Development Report 1999*, 2.

⁴⁴ *The Least Developed Countries 1999 Report*, 34-37.

⁴⁵ Vähiten kehittyneiden maiden kansainvälinen velka oli vuonna 1985 yhteensä 71 miljardia dollaria, vuonna 1995 summa oli 133 miljardia dollaria ja vuonna 1997 127 miljardia dollaria. (*The Least Developed Countries 1999 Report*, 204, Table 28.).

⁴⁶ *The Reality of Aid 1998/1999*, 25, *Development Co-operation Report 1998*, 74.

⁴⁷ *The State of the World's Children 1993*. Unicef. (New York: Oxford University Press, 1993), 1-2.

⁴⁸ Kiitän avusta Juha Rekolaa, Timo Kovasta ja Matti Sonckia. Kommenteista ja parannusehdotuksista raportin käsikirjoitusversioon kiitän Mika Railoa, Lotta Valtosta ja Eeva Simolaa.

